

Projekt Interreg IIIB, Program Območje Alp, sofinancirano s strani EU

Upravljanje z zemljiškimi viri v Alpah – inštrumenti za regionalni razvoj

Na območju Alp, kjer je delež površine s stalno naselitvijo omejen, konkurenca za preostale zemljiške vire pa huda, je enotno upravljanje s temi viri obvezni predpogoj za sonaravni prostorski razvoj. V ugotovljenem stanju, kakršno je bilo utemeljeno z raziskavo strokovnjakov o regionalnem razvoju Alp, imenovano Delphi in izvedeno v okviru DIAMONTa, so urbanizacijski procesi opredeljeni kot ena od osmih glavnih tem v razvoju Alp. Ta delovni paket je posvečen razvijanju zbirke inštrumentov, ki bi lahko spodbujali in usmerjali sonaravni regionalni razvoj na tem specifičnem problemskem področju v okviru območja Alp.

Pričakujemo, da bodo zbrani inštrumenti nadrobno opisani in da bosta njihova sprejemljivost in zmožnost reševanja problemov primerjana s praktičnimi ugotovitvami v testnih regijah. Pri tem pa delovni paket zagotavlja povezavo kazalnikov in podatkov v projektu DIAMONT z uporabnimi inštrumenti. Ker so inštrumenti vedno usmerjeni k praktični uporabnosti, skuša delovni paket ostati konkreten in delati s skrbno opredeljenim, jasnim območjem politike v okviru obsevnega DIAMONTovega konteksta regionalnega razvoja.

Januar 2008

Delovni paket 9 (DP 9)

Upravljanje z zemljiškimi viri v Alpah – pristopi in inštrumenti

Razvoj in optimizacija orodij za spodbujanje in usmerjanje regionalnega razvoja, osnovanih na kazalnikih in kakovosti

Kontaktna oseba: Stefan Marzelli, ifuplan (Nemčija)

Glavne dejavnosti in cilji: vzpostavitev podatkovne baze inštrumentov za regionalni razvoj, ki so namenjeni upravljanju z zemljiškimi viri v Alpah

Trajanje: od oktobra 2006 do decembra 2007

Inštrumenti za usmerjanje regionalnega razvoja – opredelitev

V kontekstu prostorskega razvoja je izraz »inštrument« uporabljn kot splošen izraz za vse pristope, ki so namenjeni doseganju ciljev prostorskega razvoja. Tudi same gonilne sile vplivajo na regionalni razvoj, vendar v manj obvladovani vzročno-posledični povezavi. Izraz »ukrep« na nižji hierarhični stopnji opisuje konkretna dejanja v procesu izvanjanja ciljev prostorskega razvoja. Kot primer naj navedemo, da bi bil v tem kontekstu koncept razvoja turizma viden kot inštrument, medtem ko bi postavljanje znakov za sprehajalne poti štelo za poseben ukrep znotraj tega inštrumenta. Finding a focus - land resource management

Osrednja točka – upravljanje z zemljiškimi viri

Obsežni in kompleksni glavni trendi na območju Alp so bili opredeljeni že v predhodnih DIAMONTovih delovnih paketih. Naloga DP 9 – razvijanje pomembnih inštrumentov za regionalni razvoj – pa zahteva ukrep za zmanjšanje te kompleksnosti v korist izdelave obsežne kompilacije inštrumentov za izbrano področje politike. Druga naloga projekta je bila obravnavati cilje sonaravnega razvoja znotraj tega tematskega območja.

»Pojavi«, ki so bili prepoznani v DIAMONTovi strokovni raziskavi Delphi (DP6), so pripisani različnim »problemom regionalnega razvoja«. Glede pomena teh razvojnih problemov je postalo jasno, da je proces »povečanega povpraševanja po zemljiščih za urbane površine« vezan na veliko število pojavov v vseh problemih regionalnega razvoja.

© ifuplan

Da bi lahko poudarili ta širok pomen povpraševanja po zemljiščih za številna področja regionalne politike in razmislili o debatah glede vedno večjega poudarka, ki se daje upravljanju z zemljiškimi viri in njihovemu končnemu vidiku, se je perspektiva tega problema razširila znotraj projekta v smeri upravljanja z zemljiškimi viri.

Sonaravno upravljanje z zemljiškimi viri

Kakšen je pomen koncepta sonaravnega razvoja za upravljanje z zemljiškimi viri? Če vzamemo koncept sonaravnega razvoja s tremi stebri postane jasno, da upravljanje z zemljiškimi viri v svoji multidimenzionalnosti odraža številne vidike sonaravnega razvoja. Razpravljanje o upravljanju z zemljiškimi viri bo zagotovo premostilo vrzel do drugih območij politike in med njimi.

© ifuplan

Razvoj na zelenih površinah ...

Prostorska razporeditev naselij in infrastrukture je pomembna za družbeno-gospodarski razvoj v Alpah, tako glede dostopa do javne infrastrukture in družbenih storitev in s tem povezanih javnih in privatnih stroškov, kakor tudi v smislu kakovosti grajenega okolja.

Razpoložljivost zemljišč za razvoj predstavlja gospodarski vidik upravljanja z zemljiškimi viri, medtem ko so ekološke funkcije prsti in odprtega prostora (čiščenje, habitat, zadrževanje vode, mikroklima) osrednje teme ekološkega stebra pri upravljanju z zemljišči.

© ifuplan

... in potenciali znotraj mesta.

Povezava med splošnimi cilji sonaravnosti in potrebo po delovanju v upravljanju z zemljiškimi viri pa zahteva upoštevanje ekosistemskih funkcij zemljišč, dajanje prednosti razvoju znotraj mesta, gostoto in funkcijske kombinacije grajenega okolja, spodbujanje medregionalnega sodelovanja in koordinacijo infrastruktur

naselja in prometa za optimalno in ekonomsko zagotovitev javnih in privatnih storitev. Prav tako sta ključna elementa sonaravnega upravljanja z zemljiškimi viri tudi dostop do zemljišč za gradnjo stanovanj in gospodarski razvoj ter ohranjanje odprtega prostora.

Osrednji izziv pri obravnavanju tem o upravljanju z zemljiškimi viri predstavlja dejstvo, da to področje politike od vseh najbolj trpi zaradi razdrobljenih sektorskih odgovornosti.

Povezava s cilji Alpske konvencije

Sonaravno upravljanje z zemljiškimi viri v alpski regiji se odraža v okvirni konvenciji Alpske konvencije in še zlasti v izvedbenih protokolih za Prostorsko načrtovanje in sonaravni razvoj, zaščito prsti in promet, kot tudi v Deklaraciji Alpske konvencije o prebivalstvu in kulturi.

Gonilne sile povpraševanja po zemljiških virih

Kakšne sile ženejo povpraševanje po zemljiških virih in kako se lahko usmerja njihov vpliv? Na splošno sprožijo povpraševanje po zemljiških virih zlasti družbeno-gospodarske in tehnološke spremembe, osebne preference, infrastrukturne politike in subvencije, prostorsko načrtovanje, ter občinski proračuni in financiranje. Vsako od teh gonil je umeščeno v kompleksno vzročno-posledično mrežo, kot je npr. polariziran prostorski razvoj zaradi družbeno-gospodarskih sprememb. To vodi k opuščanju tradicionalnih agrarnih površin in tamkajšnjih naselij zaradi boljših zaposlitvenih možnosti v storitvenih dejavnostih ali industriji kje drugje, in k obratnemu trendu zgoščevanja gospodarske moči, trga delovne sile in javnih storitev v lahko dostopnih osrednjih mestih v Alpah.

Katera območja bi lahko pričakovala veliko povpraševanje po zemljiških virih?

Po opredelitvi regij trga delovne sile za celotne Alpe, ki so jo opravili v drugih DIAMONTovih aktivnostih, se postavi vprašanje, kako naj se opredelijo občine, ki se spopadajo s povečanim povpraševanjem po zemljiških? V »problemsko-naravnem grozdenju« občinskih podatkov so občine opredeljene – na osnovi znanstvenih hipotez in omejenega niza statističnih podatkov za celotne Alpe – kot območja, kjer se lahko predvideva povečan pritisk na zemljiške vire.

Inštrumenti za upravljanje z zemljiškimi viri – korak proti sonaravnemu regionalnemu razvoju

Glavna dejavnost v tem delovnem paketu je zbiranje in pregledovanje inštrumentov za upravljanje z zemljiškimi viri v smislu njihovega prispevanja k regionalnemu razvoju. Projektni partnerji so zbrali in predali skupaj okoli 110 inštrumentov, ki so dokumentirani v spletni podatkovni bazi, katero gosti Bavarsko ministrstvo za okolje, javno zdravstvo in zaščito potrošnikov.

Driving forces of demand for land resources

Rezultat pregledovanja obstoječih inštrumentov za razvoj v alpskih državah in analiza zadevne literature je klasifikacija inštrumentov v pet kategorij:

- zakoni in predpisi,
- prostorsko načrtovanje,
- gospodarska bremena in spodbude,
- prostovoljni pristopi in sporazumi,
- informacije in raziskave.

Ker so praktične izkušnje zanimive zlasti za lokalne deležnike in praktike, je podatkovna baza dopolnjena z najboljšimi primeri iz prakse za izbrane inštrumente.

Ocena inštrumentov

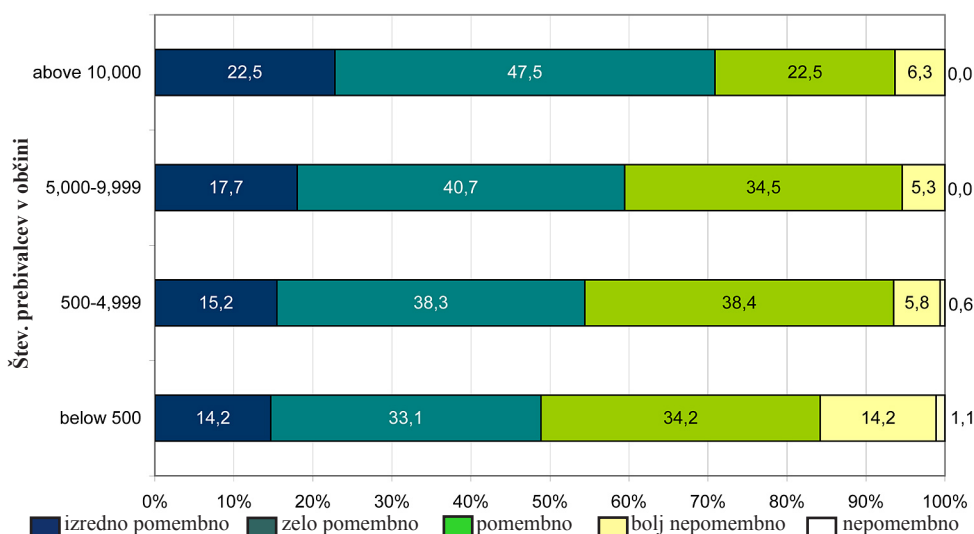
V okviru tega projekta je bila izvedena tudi kakovostna ocena izhodišč vseh zbranih inštrumentov v smislu njihove pomembnosti, sprejemljivosti, stopnje izvajanja, izvedljivosti in učinkovitosti. Četudi vanj ni bilo možno vključiti vseh nastajajočih meril, podaja ta pristop skladno oceno vseh zbranih inštrumentov za celotne Alpe. Zanimivo je omeniti, da najvišje uvrščeni inštrumenti že obstajajo.

Kakšna je percepcija županov na območju Alp

Anketa, ki jo je opravil in vodil EURAC v okviru DP 8 in je bila izvedena med župani občin v alpskih regijah, je zagotovila na vprašalniku temelječe podatke iz 1325 občin o situaciji in prihodnjem pomenu 24 področij politike v občinski politiki in o vlogi različnih tipov inštrumentov za prihodnji razvoj njihovih občin.

Posamezni odgovori na ta vprašanja, pa tudi v kombinaciji z odgovori na druga vprašanja, so zanimivo osvetlili razumevanje upravljanja z zemljiškimi viri na območju Alp, in podali oceno pomembnih inštrumentov. Tisti, ki sprejemajo odločitve na lokalni ravni, vidijo povpraševanje po zemljiških virih kot izredno ali zelo pomembno v polovici občin v Alpah. Župani, ki dajejo visoko politično prioriteto povpraševanju po zemljiških virih imajo tudi na splošno

občutno bolj pozitiven odnos do inštrumentov za regionalni razvoj kot pa tisti, ki tej zadevi pripisujejo podpoprečno politično prioriteto. Zanimivo je, da srednjevelike občine razumejo svojo situacijo glede povpraševanja po zemljiških virih zelo kritično, medtem ko opisujejo velike, mestne občine svojo situacijo malce bolj pozitivno.

Pomembnost upravljanja z zemljišči v prihodnji občinski politiki glede na število prebivalcev (1325 občin)

Kakšni so odzivi déležnikov na izbrane inštrumente

V teku DIAMONTa so bile za delavnice z déležniki izbrane testne regije. S temi delavnicami so bili udeleženci vpeljani v temo upravljanja z zemljiškimi viri in njegovimi posledicami za regionalni razvoj. Udeleženci so opisali širok spekter problemov pri razvoju, povezanih z razpoložljivostjo zemljiških virov in njihovim upravljanjem. Na splošno bi bilo operativno omrežje odzivov na te razvojne probleme sestavljeno iz štirih stebrov:

- inštrumentov, ki osnujejo bazo informacij o povpraševanju po zemljiščih in potencialu znotraj mesta,
- inštrumentov za aktiviranje zemljišč na ustreznih mestih,
- inštrumentov, ki osnujejo mehanizme regionalnega ravnovesja, temelječe na medobčinskem sodelovanju,
- inštrumentov, ki s procesi udeležbe uravnovešajo

Diskusija o inštrumentih z regionalnimi deležniki v Traunsteinu (Nemčija)

interese in potrebe različnih skupin déležnikov.

Pomanjkanje inštrumentov ...

Soočenje regionalnih déležnikov z DIAMONTovimi rezultati je pokazalo pomanjkanje inštrumentov za regionalni razvoj in pa njihove perspektive. Na splošno lahko potrdimo, da ozko grlo pri sonaravnem upravljanju z zemljiškimi viri predstavlja prej neustrezna uporaba inštrumentov kot pa njihovo pomanjkanje.

Inštrumenti za prostorko načrtovanje morajo bolj upoštevati časovne in prostorske perspektive, ki često segajo čez povprečna občinska zakonodajna obdobja in čase službovanj, da bi okrepili trenutno slabotno predstavljanje vidikov ohranjanja pokrajine in narave in da bi izboljšali spodbude za ekonomsko obravnavanje zemljiških virov in virov prsti.

Ekonomski inštrumenti so omejeni s kontraproduktivnimi podbudami. Poleg tega zahtevajo za izvajanje tržno naravnanih inštrumentov še regionalne oz. nacionalne

razvojne cilje, ki opredeljujejo omejitve trga.

Dobrih primerov prostovoljnih a zavezujočih medobčinskih obveznosti v zvezi s prostorskim razvojem, razen za področja, kot so oskrba z vodo ali javni potniški promet, ni, čeprav so v raziskovalni in načrtovalski skupnosti osrednji del razprav.

Inštrumenti za informiranje in raziskovanje so bili do zdaj le redko izvajani, čeprav sta zavest o upravljanju z zemljiškimi viri in ustrezna baza podatkov prepoznana kot glavna predpogoja za njegov uspeh in sprejetje. Ti inštrumenti imajo pomemben potencial za prihodnost.

... in potrebe v prihodnosti

Predlogi za bodoče dejavnosti vključujejo okrepitev izvajanja obstoječih inštrumentov, kombiniranje ciljev prostorskega načrtovanja z drugimi inštrumenti, novo opredelitev vloge občinske ravni skupaj z uveljavljanjem regionalnih ravni, promocijo klime »zemljiške ozaveščenosti« med političnimi déležniki in spremljanje razvoja zemljiških virov.

Upravljanje z zemljiškimi viri se zdaj sooča z novimi izzivi, še zlasti na območju Alp, kar bo še povečalo že obstoječe konflikte. Potrebe po prilagajanju podnebnim spremembam bodo pripeljale do nadaljnjih omejitev razpoložljivih površin za razvoj naselij in infrastrukture, demografske spremembe bodo postavile nove predpogoje za povpraševanje po zemljiščih in nove perspektive za kmetijstvo, prav tako lahko ruralna območja zaostrijo konflikte med naselji, infrastrukturo, kmetijstvom in gozdarstvom glede zemljiške izrabe. Nenehna optimizacija orodij in inštrumentov za upravljanje z zemljiškimi viri zato ostaja še naprej osrednja naloga in izziv v razvoju Alp.

Pot do sonaravnega upravljanja z zemljiškimi viri je dolga in ovinkasta...

Sofinancirano s strani:

Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz und Reaktorsicherheit

This project has received European Regional Development Funding through the INTERREG IIB Community Initiative

Interreg III B

Bayerisches Staatsministerium für Umwelt, Gesundheit und Verbraucherschutz

